

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

ხელნაწერის უფლებით

თამთა მეგრელიშვილი

ქალის როლი საჯარო მმართველობაში

დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარდგენილი
დისერტაციის

ავტორეფერატი

სადოქტორო პროგრამა – საჯარო მმართველობა

შიფრი 1109

თბილისი

2018 წელი

სამუშაო შესრულებულია საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის
საჯარო მმართველობისა და ელექტრონული ბიზნესის დეპარტამენტში

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: პროფესორი /თინათინ იაშვილი/

რეცენზენტები: _____
_____

დაცვა შედგება 2018 წლის „____“ ივლისს, _____ საათზე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ბიზნესტექნოლოგიების
ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს კოლეგიის სხდომაზე, კორპუსი _____
__, აუდიტორია _____

მისამართი: 0175, თბილისი, კოსტავას 77.

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება სტუ-ს ბიბლიოთეკაში,
ხოლო ავტორეფერატის – სტუ-ს ვებ-გვერდზე (www.gtu.ge)

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი:

სტუ-ს ასოცირებული პროფესორი /ლია ბერიკაშვილი/

Abstract

The globalization process and ongoing challenges in the world have put forward the role of women in modern political and economic issues. Depending on the need, recognition of this role has also occurred at legislative level. The existing political system and approach of the society in Georgia gradually takes a civilized form. Today we are freely talking about gender institution and balanced system.

The present work deals with the main directions of research topic and the problems outlined hereon. As well as the documents of international importance in this direction are processed and the existing mechanisms in Georgia are discussed.

In this work, based on statistical data, there is represented the issue of necessity of women's role in the public sector, as well as recommendations and proposals necessary for state vision and effective management of it at international level.

The dissertation work consists of the introduction, 3 chapters, and subchapters included in it, conclusion and recommendations. The **introduction** part mainly deals with assessment of the political-cultural dimension of women's role in the public administration system of Georgia. It also includes actuality of the research topic on the background of modern global challenges; Historical and cultural characterization of the role of Georgian woman in the parallel with ethnic identity of Georgians; As well as there is given schematic challenges of historical and current development; The quality of the research problem, its scientific and practical significance.

Introduction also includes scientific news of the work about the modern state of gender equality in Georgian reality; Ideas, generalizations, conclusions of the work, that will promote further active women role in society and public sector. In addition, are presented the activities carried out in this regard, which we believe will put on practical value to the work.

In the first chapter – “Selfie of identity and political culture in Georgia” there is discussed subjective and objective reasons of perception of a leader in politics, as well as a brief outline of identification marks of Georgian ethnic identity, the type of political culture in Georgia and its compatibility with democracy. There is a local political culture in Georgia that is spread in a relatively small part only. The paper also reviews why the introduction of civil culture in the population is important for the stable development of democracy generally.

In the second chapter – “Woman role in politics on international and local level” – there is described existed situation of the country in terms of women participation and representation. In this chapter we will discuss in details the role of women in historical context and towards the modern challenges. It is absolutely impossible to talk about building a democratic and developing society without women's engagement in political and electoral processes. At the same time, we broadly refer to international organizations of women, the prehistory and importance of feminist movement. One of the sub-chapters include the issue of gender

equality in Georgia, namely gender balance of employees in public institutions. The work also provides the tasks of the National Action Plan of Georgia to facilitate equal involvement of women in public administration.

The third chapter – Positive and Negative Assessments of Gender Equality in Public Governance – The international experience of gender budget formation, in particular, the structure and required mechanisms of Ronda Sharp gender budget. At the same time, we will describe the practice of gender budgeting in Georgia, which started in 2004. Unfortunately, women are still not perceived as equal partners and their professional, intellectual and personal dignity is underestimated. Given this, there is a review of the gender balance of employees employed in Georgian public institutions. As we believe, our activities, implemented for studying research object, will give practical value to the work that is enclosed to this chapter.

Judgment and Findings – It is noted that all major international instruments of human rights have already been adopted and ratified by Georgia; also we have taken all major international obligations, including the Convention on the elimination of all forms of Discrimination against Women, but anyway we are far from a desired reality. We need to understand and correct the existing practice. For this it is necessary to raise political consciousness and then grow up women's generation of politicians. The more women are presented in politics, the higher quality of democracy will be in the country.

After finding and analyzing the issues related to the topic of the study, we can say that there are revealed a number of issues that affect the role of women in public governance and therefore we have included our recommendations that the government should take into consideration to overcome the existing barriers.

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

საკვლევი თემის აქტუალობა: თანამედროვე მსოფლიოში გლობალურმა გამოწვევებმა საერთაშორისო დონეზე ადამიანის უფლებათა მექანიზმების დანერგვით (ქარტიები, კონვენციები, რეზოლუციები და ა.შ.) სერიოზული გარდატეხა მოახდინა, როცა ცივილური სახელმწიფოებისათვის სავალდებულო გახდა ქალისა და მამაკაცის თანასწორობა, როგორც წინაპირობა დემოკრატიული რეჟიმის ლეგიტიმაციისა. გაეროს დამფუძნებელი დოკუმენტი – გაეროს ქარტია მოიცავს საჯარო და პოლიტიკურ ცხოვრებაზე ქალთა ხელმისაწვდომობის საფუძვლებს: თანასწორობის უფლებასა და დისკრიმინაციის აკრძალვის პრინციპს.

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია იცავს ნებისმიერ ადამიანს ყველა სახის დისკრიმინაციისაგან, მათ შორის, სქესის ნიშნითაც. საერთაშორისო კონვენცია ეკონომიკური, სოციალური და პოლიტიკური უფლებებისათვის აყალიბებს კიდევ უფრო მეტად სპეციფიკურ შეთანხმებას თანასწორობის უფლებაზე ქალსა და კაცს შორის, საჯარო და პოლიტიკურ ცხოვრებაში.

CEDAW კონვენციის მეოთხე მუხლით, სახელმწიფო ვალდებულია, გაატაროს დროებითი ღონისძიებები, რათა დააჩქაროს ქალების თანასწორი მონაწილეობა პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, კულტურულ და სამოქალაქო სფეროში. 2003 წელს გენერალურმა ასამბლეამ მიიღო რეზოლუცია 58/142 ქალების პოლიტიკური მონაწილეობის შესახებ, რათა ხაზი გაესვათ ქალთა მონაწილეობის გაძლიერების მნიშვნელობისათვის ძალაუფლების და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. 2011 წელს ქალთა პოლიტიკური ჩართულობის მნიშვნელობას ხაზი გაესვა რეზოლუციით 66/130.

აღნიშნულ დოკუმენტებს საქართველომ დათქმების გარეშე მოაწერა ხელი და რატიფიცირება მოახდინა და სხვა მოთხოვნებთან ერთად აიღო ვალდებულება, რომ არა მხოლოდ სერიოზულ ზომებს გაატარებს დისკრიმინაციის აღმოსაფხვრელად, არამედ დაიცავს ქალებს და შეუწყობს ხელს

თანასწორობის პოპულარიზებას საკანონმდებლო, საჯარო ინსტიტუტების, სხვადასხვა ორგანიზაციისა და ინდივიდუალური პირების დონეზე.

აღებული ვალდებულებების მიუხედავად, 21-ე საუკუნეში, განვითარებადი ქვეყნის სტატუსის მქონე ქვეყნებისაგან საქართველო მკვეთრად განსხვავდება საჯარო მმართველობაში ქალის როლის აღიარების ისტორიით, კულტურით, ტრადიციებით. იმავდროულად, დღეს არსებული სტერეოტიპული დამოკიდებულებებითა და დისკრიმინაციის ფაქტებით, ქვეყნის ეკონომიკა კარგავს შემოსავლის სოლიდურ ნაწილს, როცა ვერ (არ) იყენებს ქალთა უდიდეს ინელექტუალურ პოტენციალს.

ქვეყანაში არსებული რეალობა მოითხოვს ახალ იდეებსა და გადაწყვეტილებებს, გრძელვადიანი ინტერესებისა და პრიორიტეტების განსაზღვრას, შიდა და გარე პოლიტიკის თანმიმდევრულ, დაბალანსებულ და სისტემურ გარდაქმნებს საზოგადოებასა და სახელმწიფოში, რაც ქალისა და მამაკაცის გონებრივი პოტენციალის სინთეზს მოითხოვს. ამ ურთულეს პროცესს კი საფუძვლიანი დამუშავება სჭირდება.

წინამდებარე ნაშრომის მიზანი და ამოცანაა, მეცნიერულ ფორმატში გადმოვიტანოთ და კრიტიკული განხილვის ფონზე შევაფასოთ საქართველოს საჯარო მმართველობის სისტემაში ქალის როლის პოლიტიკურ-კულტურული განზომილება, ამ მიმართულებით მიღწეული წარმატებები და ამ თემის შემდგომი განვითარებისთვის გამოვკვეთოთ ჩვენი მიდგომები რეკომენდაციების სახით.

ჩვენი ამოცანაა, გავანალიზოთ სხვადასხვა ავტორის ნაშრომები პოლიტიკური კულტურის, როგორც ინსტიტუტის შესახებ; ქალის როლის ისტორიულ-კულტურული დახასიათებისას გავავლოთ პარალელი ქართველთა ეთნიკურ იდენტობასთან; განვსაზღვროთ პოლიტიკაში ქალის აღქმის სუბიექტური თუ ობიექტური, ასევე, პოლიტიკაში წინსვლის შემაფერხებელი მიზეზები. სტატისტიკური მონაცემების საფუძველზე გამოვაკლინოთ საჯარო მმართველობაში ქალთა და მამაკაცთა დასაქმების ბალანსი გენდერულ ჭრილში.

კვლევის მეთოდები:

საკვლევი პრობლემა ნაშრომში განხილულია როგორც ისტორიული, ისე შედარებით-სამართლებრივი თვალსაზრისით. გამოყენებულია, ასევე, ზოგადად მეცნიერული, ლოგიკური, ნორმატიულ-დოგმატური კვლევის, სტატისტიკური დოკუმენტების ანალიზის მეთოდები.

კანონმდებლობასთან ერთად, გაანალიზებულია საერთაშორისო გამოცდილება, რომლის გარეშეც წარმოდგენილია სრულფასოვნად შეფასდეს და გამოიკვეთოს საქართველოს საჯარო მმართველობაში ქალის როლი. შედარებითი ანალიზის საფუძველზე, გამოკვლეულია, როგორც ქართული სამართლებრივი, ისე საერთაშორისო აქტების ურთიერთმიმართება საკითხთან მიმართებით.

ამ ნაშრომის ძირითად საკანონმდებლო-ინფორმაციულ ბაზას ქმნის ქართველ და უცხოელ მეცნიერთა ნაშრომები, საქართველოს კონსტიტუცია, გაეროს წესდება, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, კონვენცია ქალთა პოლიტიკური უფლებების შესახებ, ქალთა წინააღმდეგ მიმართული დისკრიმინაციის აღმოფხვრის დეკლარაცია, კონვენცია ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ და სხვ. ასევე, ნაშრომზე მუშაობის პროცესში შესწავლილი და გაანალიზებულია გენდერული თანასწორობის პოლიტიკასთან დაკავშირებით სხვადასხვა სახელმწიფო უწყების მიერ მომზადებული ანგარიშები.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე და პრაქტიკული მნიშვნელობა

ჩვენი ნაშრომის თემა – *ქალის როლი საჯარო მმართველობაში* – განეკუთვნება ფუნდამენტური კვლევის კატეგორიას, თუმცა, მიგვაჩნია, რომ მას პრაქტიკული მნიშვნელობაც ექნება. ვფიქრობთ, საკვლევ თემას კარგი პერსპექტივა ექნება მეცნიერულ-შემეცნებითი კუთხით. ნაშრომში შემოთავაზებული იდეები, განზოგადებები და დასკვნები ხელს შეუწყობს ქალის როლის კიდევ უფრო გააქტიურებას საზოგადოებასა და სახელმწიფო სექტორში.

კვლევის შედეგად მიღებული დასკვნებისა და რეკომენდაციების გამოყენება შესაძლებელია შემდგომში საკვლევი საკითხის მომიჯნავე სფეროს

კვლევების ბაზისად იქცეს, ხოლო განხილული ცალკეული მიმართულებები შეიძლება ახალი კვლევის საფუძველი გახდეს. ამასთან, თემის სამეცნიერო იდეების დაცვა და პოპულარიზაცია განხორციელდება საჯარო განხილვების დროს, გამოქვეყნდება პუბლიკაციები. ახალი ცოდნა და ანალიზის მოსალოდნელი შედეგები და დასკვნები კი შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სასწავლო კურსის „ქალი და პოლიტიკა“ სწავლებისას. წარმოდგენილი თემის ფარგლებში ახლებურად იქნა გააზრებული ქალის როლი საჯარო მმართველობაში.

ჩვენ მიერ განხორციელებული აქტივობები: თემის საკვლევი ობიექტის შესწავლის მიზნით, შევექმნით ქალთა საზოგადოებები და ვცდილობთ, არასამთავრობო სექტორის დახმარებით, გამოვავლინოთ ქალები, რომლებსაც აქტიური მუშაობის შედეგად გამოუმუშავდებათ საჭირო უნარ-ჩვევები და შემდგომში დამოუკიდებლად შეძლებენ მმართველობით პროცესში ჩაბმას, კერძოდ:

- მუნიციპალიტეტში და ძნელად მისასვლელ მაღალმთიან სოფლებში, ჩვენი ინიციატივითა და ევროკავშირის დაფინანსებით, განთავსდა სპეციალური საფოსტო ყუთები. ამით ნებისმიერ მსურველს მიეცა შესაძლებლობა, ყოველგვარი ბიუროკრატიული საფეხურების გავლის გარეშე, ფაქტობრივად, თითქმის სახლიდან გაუსვლელად, თავისი პრობლემის შესახებ ინფორმაცია თვითმმართველი ერთეულის გამგებელთან თუ დეპუტატთან მარტივი ფორმით მიეტანა.
- მოსახლეობას, მათ შორის, დიასახლის ქალბატონებს, მივეცით, თვითმმართველობის განხორციელების პროცესში მარტივად ჩართვისა და იმის გააზრების შესაძლებლობა, რომ მათი აზრი და ჩართულობა მნიშვნელოვანია.
- ჩვენი პროექტის ფარგლებში, მოწვეულ იურისტებთან ერთად, ერთ-ერთი მუნიციპალიტეტისათვის შევიმუშავეთ ეთიკის კოდექსი, რომელშიც ნორმის სახით ჩაიდო გენდერული თანასწორობის ნიშნები, შეფასების ინდექსები.

- გამომდინარე საკვლევი თემის მიზნიდან – *მეტი ქალი საჯარო მმართველობის განხორციელების პროცესში* – რამდენიმე სკოლაში, ჩვენი ინიციატივით, შედგა ინფორმაციული ხასიათის შეხვედრები საზოგადოებაში ქალის როლისა და ჩართულობის მნიშვნელობაზე.
- პროექტის ფარგლებში მოვიწვიეთ საქართველოს სამი მუნიციპალიტეტის წარმომადგენლები და კიევის ერთ-ერთი მხარის, სლავუტიჩის მერი; გავუზიარეთ ერთმანეთს მმართველობით ასპექტებში მიღებული გამოცდილება, ხედვა და პრობლემის გადაჭრის გზები.

მოსალოდნელი შედეგები:

მსოფლიო გამოცდილების გათვალისწინებითა და საქართველოში არსებული მასალის შესწავლა-გაანალიზების შედეგად შესაძლებელი გახდება:

- საკვლევი პრობლემის დონის განსაზღვრა და გეგმის შემუშავება, რომელიც უზრუნველყოფს ქალის ჩართულობას მმართველობით სფეროში;
- საკვლევი პრობლემის აქტუალობის ხარისხის, მისი მეცნიერული და პრაქტიკული მნიშვნელობის დადგენა;
- სამეცნიერო ლიტერატურის შესწავლის შემდეგ დამუშავდება და გაანალიზდება სამეცნიერო ინფორმაცია, გაკეთდება დასკვნები, შესაბამისად, განისაზღვრება საკვლევი პრობლემის მოსალოდნელი შედეგები, რათა შემდგომ გამოიკვეთოს პრიორიტეტები და არსებულ გამოწვევებზე რეაგირების მეთოდები;
- შემუშავდება ისტორიული და ამჟამინდელი განვითარების სქემატური პროექტი, რომელიც ხელს შეუწყობს ქალის როლის გამოკვეთას მმართველობის სფეროში.

ნაშრომის ჰიპოთეზა:

ვერც ერთი სახელმწიფო ვერ უზრუნველყოფს თავის გრძელვადიან სტაბილურობასა და უსაფრთხოებას გენდერული დისბალანსის პირობებში. ამიტომ, საქართველოს, როგორც პროგრესისა და განვითარების მხარდამჭერ სახელმწიფოს ყველანაირი შესაძლებლობა აქვს, გადავიდეს ახალ სახელმწიფო პოლიტიკაზე – მეტი ქალი მმართველობით ასპარეზზე.

ნაშრომის მოცულობა და სტრუქტურა: მოცემული დისერტაცია მოიცავს კომპიუტერზე აკრეფილ 109 გვერდს. მისი ტექსტი შედგება: შესავლის, ლიტერატურის მიმოხილვის, სამი თავის, დასკვნებისა და გამოყენებული ლიტერატურის ნუსხისგან. აგრეთვე დისერტაციას ერთვის ცხრილები და დიაგრამები. ნაშრომის შინაარსი შემდეგია:

რეზიუმე

Abstract

გამოყენებული აბრევიატურის ნუსხა

მადლიერება

შესავალი

სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვა

თავი 1. იდენტობისა და პოლიტიკური კულტურის სელფი საქართველოში

- 1.1. პოლიტიკაში ლიდერის აღქმის სუბიექტური და ობიექტური მიზეზები
- 1.2. ქართული ეთნიკური იდენტობის საიდენტიფიკაციო ნიშნების მოკლე მონახაზი
- 1.3. საქართველოში გავრცელებული პოლიტიკური კულტურის ტიპი და მისი თავსებადობა დემოკრატიასთან

თავი 2. ქალის როლი პოლიტიკაში საერთაშორისო და ადგილობრივ დონეზე

- 2.1. ფემინიზმი და მისი მნიშვნელობა
- 2.2 ქართველი ქალის როლი პოლიტიკაში
- 2.3. ქალთა უფლებები და საერთაშორისო ორგანიზაციები
- 2.4. არგუმენტები ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობისათვის
- 2.5. საქართველოს საჯარო დაწესებულებებში დასაქმებულთა გენდერული ბალანსი
- 2.6. ქალის როლი უსაფრთხოების სფეროში

თავი 3. გენდერული ბიუჯეტების მნიშვნელობა

- 3.1 გენდერული ბიუჯეტის ფორმირების საერთაშორისო გამოცდილება

- 3.2. გენდერული ბიუჯეტირების პრაქტიკა საქართველოში
- 3.3. ჩვენ მიერ განხორციელებული აქტივობები

განსჯა და მიგნებები

დასკვნა და შემოთავაზებული რეკომენდაციები

გამოყენებული ლიტერატურა

ცხრილები

დიაგრამები

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

ნაშრომის **შესავალში** დასაბუთებულია თემის აქტუალობა და მოცემულია პრობლემის შესწავლის მდგომარეობა, დასახულია კვლევის მიზანი და ამოცანები, კვლევის საგანი და მეთოდები. წამოდგენილია ნაშრომის მეცნიერული სიახლე და პრაქტიკული მნიშვნელობა.

ნაშრომის **ლიტერატურის მიმოხილვაში** ნაჩვენებია, რომ დემოკრატიზაციის გლობალურმა პროცესებმა თვისობრივად მრავალფეროვანი გამოწვევების წინაშე დააყენა როგორც დიდი და „ზესახელმწიფოები“, ასევე – პატარა სახელმწიფოებიც. ამ მხრივ, საქართველოსთვის ძალიან მნიშვნელოვანია მმართველობით სისტემაში თეორიული და პრაქტიკული ხასიათის დებულებების შემუშავება. წინამდებარე ნაშრომზე მუშაობისას, გაირკვა, რომ საკვლევ თემასთან დაკავშირებით, საკმაოდ მწირია სამეცნიერო კვლევებისა და ნაშრომების ნუსხა, თუმცა ჩვენ მიერ გამოყენებული არსებული ინფორმაცია ნამდვილად ღირებულ სამეცნიერო ბაზას წარმოადგენს, რომელმაც საკვლევ თემაზე მუშაობისას მნიშვნელოვანი პრაქტიკული და თეორიული ღირებულების დახმარება გაგვიწია.

ნაშრომის პირველ თავში – „იდენტობისა და პოლიტიკური კულტურის სელფი საქართველოში“ – აღნიშნულია, რომ სახელმწიფო მართვის პროცესში გარდაუვალია, არ გაჩნდეს მიმართება დომინანტი-დაქვემდებარებული. ლიდერი ის ადამიანია, რომელსაც ყველაზე მეტი ბერკეტი გააჩნია კონკრეტულ სეგმენტზე გავლენის მოსახდენად. პოლიტიკური ლიდერის

ხელშია პოლიტიკის საფუძველი – ძალაუფლება, რომლითაც მართავს პოლიტიკურ პროცესებს. ყოველთვის დიდი მნიშვნელობა ენიჭება იმას, თუ როგორაა ეს თვისებები შეთვისებული ერთმანეთთან, რომ მივიღოთ მაღალი დონის მმართველი.

ნაშრომში მიმოხილულია პოლიტიკაში ქალის აღქმის სუბიექტური და ობიექტური მიზეზები. საქართველოს მოქალაქეთა უმრავლესობისათვის მნიშვნელოვანია ეთნიკური კუთვნილება, რასაც საკუთარი სელფის მნიშვნელოვან კომპონენტად მიიჩნევენ. ეს იმის მიმანიშნებელია, რომ მრავალ-ეთნიკურ საქართველოში მშვიდობიანი თანაცხოვრების ხანგრძლივი ისტორიის მიუხედავად, ერთიანი სამოქალაქო, ეთნიკური საზოგადოების ფორმირება კვლავაც პრობლემური საკითხია. ქართული ეთნიკური იდენტობის მქონე პირთათვის დამახასიათებელ ქცევებზე საუბრისას აშკარად ვლინდება ურთიერთობების რადიკალიზაცია სხვადასხვა, მათ შორის, საწინააღმდეგო სქესთან. საზოგადოებაში მყარად დამკვიდრებული სოციალ-კულტურული ნორმა თავის გამოძახილს ჰპოვებს მისაღებისა და მიუღებლის კონტექსტში, რადგან ქალებისა და მამაკაცების მიერ შესასრულებელი სამუშაოების განაწილებაზე ზემოქმედებს საზოგადოებაში აღიარებული და დამკვიდრებული ნორმები, ტრადიციები და პრობლემის სათავე სულაც არ არის საკანონმდებლო სივრცე.

აქედან გამომდინარე, ახალი სოციალური როლის ათვისების გზაზე, ქალს ყოველთვის უწევდა თავგანწირული ბრძოლა პოლიტიკური თავისუფლებისათვის, მაგრამ ქალთა აქტიურობას და თავდადებას ყოველთვის უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა და, იმავდროულად, ქვეყნის განვითარების საქმეში სასიკეთო შედეგი მოჰქონდა.

საქართველოში ქვეშევრდომული პოლიტიკური კულტურაა გავრცელებული, ვიდრე მონაწილეობითი, არადა სასიცოცხლოდ აუცილებელია მონაწილეობითი პოლიტიკური კულტურის დონის ამაღლება. ამისთვის საჭიროა, შეიცვალოს ინდივიდების წარმოდგენები პოლიტიკურ პროცესში საკუთარი როლის შესახებ. გარდა პოლიტიკურ პროცესებში საკუთარი

როლის დაკნინებისა, საქართველოს მოსახლეობა ღირებულებების გამოწვევების წინაშეც დგას. ჩვენ თითქოს მხარს ვუჭერთ დემოკრატიათ, სიტყვის თავისუფლებას, სამართლიან არჩევნებს და ა.შ., მაგრამ გვახასიათებს მეტნაკლებად კონსერვატიული შეხედულებებიც. ამიტომ, დღევანდელი რეალობა და საქართველოში არსებული დომინანტური პოლიტიკური კულტურა არ ქმნის საკმარის საფუძველს დემოკრატიათ სტაბილური განვითარებისათვის.

იმისათვის, რომ სახელმწიფომ დასახულ მიზანს მიაღწიოს და განხორციელებულმა რეფორმებმა და ინსტიტუციურმა ცვლილებებმა შესაბამისი შედეგები გამოიღონ, აუცილებელია, მოსახლეობის წარმოდგენებსა და დამოკიდებულებებზე მუშაობა. განსაკუთრებულ ყურადღებას კი მოქალაქის, როგორც პოლიტიკური მოქმედი პირის როლი საჭიროებს.

ნაშრომის მეორე თავში – „ქალის როლი პოლიტიკაში საერთაშორისო და ადგილობრივ დონეზე“ – აღწერილია ქალის როლი საქართველოს ისტორიულ-პოლიტიკურ ჭრილში და მათი მონაწილეობა და ღვაწლი პოლიტიკურ პროცესებში. უდავოა, რომ პოლიტიკურ და საარჩევნო პროცესებში ქალთა ჩართულობის გარეშე დემოკრატიული და განვითარებადი საზოგადოების მშენებლობაზე საუბარიც ზედმეტია. ქალთა მონაწილეობისა და წარმომადგენლობის კუთხით, ქვეყანაში არასახარბიელო მდგომარეობაა, რასაც ამ თავში დაწვრილებით განვიხილავთ ისტორიულ ჭრილში და თანამედროვე გამოწვევებთან მიმართებით.

ქალთა საარჩევნო უფლებებისათვის აქტიური მოძრაობა XIX საუკუნის მეორე ნახევრიდან დაიწყო. ამას წინ უძღოდა ფემინისტური მოძრაობის ჩამოყალიბება. ფემინისტური ხასიათის იდეები პირველად ძველ ჩინეთში გამოჩნდა, თუმცა მისი – როგორც თეორიის, ჩამოყალიბება მე-18 საუკუნეში დაიწყო. იგი უმთავრესად წაახალისა 1776 წლის „ამერიკის დამოუკიდებლობის დეკლარაციამ“ და 1789 წლის „ადამიანისა და მოქალაქის უფლებათა დეკლარაციამ“, რომლებიც განმანათლებლობის ეპოქის ოპტიმიზმს ასახავს.

1869 წელს, ამერიკის შეერთებულ შტატებში შეიქმნა ახალი შტატი სახელწოდებით „ვაიომინგი“, რომელშიც ქალებმა პირველად აშშ-ში მოიპოვეს ხმის უფლება. ამ წარმატებას ავსტრალიელებმა მოგვიანებით – 1902 წელს მიაღწიეს, ფინელებმა – 1906 წელს, ნორვეგიამ – 1913 წელს, დანიამ – 1915, რუსეთმა – 1917 წელს, საქართველომ – 1918 წელს, კანადამ 1919 წელს, ჰოლანდიამ, ლუქსემბურგმა, ჩეხეთმა, ქუვეითმა – 2006 წელს, არაბთა გაერთიანებული საამიროებსა და საუდის არაბეთი – 2011 წელს. ხმის უფლების მოპოვებამ ქალებს ამბიციის გაუჩინა. ისინი თავიანთი ინტერესების ლობირებისათვის სხვადასხვა პოზიციის დასაკავებლად ქალი კანდიდატების არჩევის მოთხოვნაზე გადავიდნენ არსებული წინააღმდეგობების მიუხედავად.

გეოპოლიტიკური მდებარეობის გამო, ქართველი ქალი საუკუნეების განმავლობაში ასრულებდა მედიატორულ ფუნქციებს სხვადასხვა რელიგიურ, ეროვნულ საზოგადოებასა თუ სახელმწიფოს შორის. იმის გამო, რომ ქართველი ქალები არ იცვლიდნენ რელიგიას და რჩებოდნენ მართლმადიდებელ ქრისტიანებად, ხშირად უწევდათ, შეემუშაებინათ ისეთი ეფექტური და რეალურად მოქმედი პოლიტიკური სტრატეგიები, რომლებიც მათ საშუალებას მისცემდა, მშვიდობიანი თანაარსებობა, ურთიერთპატივისცემა და სიყვარული დაემყარებინათ მათ ოჯახებსა და სხვა ეროვნებისა და აღმსარებლობის ადამიანებთან. მეტიც, ცნობილია, რომ აღმოსავლეთის ქვეყნების მუსულმანი მებრძოლები ხშირად იყენებდნენ ქართველ ქალებს დიპლომატიური მისიით.

მართლმადიდებლური სწავლების მიხედვით, საქართველო ღვთისმშობლის წილხვედრი ქვეყანაა, გაქრისტიანება უკავშირდება წმინდა ნინოს, გვყავდა თამარ მეფე და სხვ. „ვეფხისტყაოსნის“ აფორიზმი ნათლად ასახავს ქართველის დამოკიდებულებას ქვეყნის მმართველობაში არსებულ იერარქიულ დონეზე – „ლეკვი ლომისა სწორია, ძუ იყოს თუნდა ხვადია“. ქალის მშვიდობისმყოფელი ბუნების საილუსტრაციოდ საკმარისია, გავიხსენოთ ქალის მანდილის ძალა, რომელიც აჩერებდა ორ ერთმანეთთან მებრძოლ მამაკაცს. ეს ტრადიცია ასახულია ქართულ ხალხურ ცეკვებშიც.

დღემდე ზნეობის და გმირობის საუკეთესო მაგალითებად რჩებიან საქართველოს ისტორიის სხვადასხვა პერიოდში მოღვაწე ქალები. ქართველი ქალის ისტორიულ ჭრილში დასაანახად, საკმარისია გავიხსენოთ რამდენიმე მათგანი: ნანა – მეფე მირიანის მეუღლე, რომლის სახელსაც უკავშირდება მთელი ქართლის გაქრისტიანება და ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადება; დედოფალი შუშანიკი (მე-5 საუკუნე), რომელიც სარწმუნოების გამო ექვს წელს ატარებს ციხეში და ბოლოს მოწამებრივად აღესრულება; მე-11 საუკუნეში დედოფალი მარიამი დიპლომატიური მისიით კონსტანტინეპოლში; თამარ მეფის „ოქროს ხანა“ და სხვ.

შთამბეჭდავია საქართველოში უფლებებისთვის მებრძოლ ქალთა სია შემდგომ ეპოქებშიც: ბარბარე ერისთავი-ჯორჯაძე, ეკატერინე გაბაშვილი, ელისაბედ ბოლქვაძე, კატო მიქელაძე, მარო მაყაშვილი, მინადორა ტოროშელიძე, ქრისტინე შარაშენიძე, დომინიკა ზურაბის ასული ერისთავი, დესპინე გელოვანი, მსოფლიოში პირველი დემოკრატიულად არჩეული მუსლიმი ქალი დეპუტატი ფარი ხანუმ სოფიევა და სხვ. ეს მცირე ჩამონათვალია იმ ქალბატონებისა, რომლებმაც საქართველოსთვის რთულ პერიოდში შესაშური სიმტკიცე და თავდადება გამოიჩინეს.

1998 წლისათვის, მსოფლიო მასშტაბით, ლიდერი ქალი პარტიების მხოლოდ 11%-ს ჰყავდა, ხოლო პარლამენტარი ქალები მსოფლიოს პარლამენტართა რიცხვის 11,4%-ს შეადგენდნენ. 2006 წლისათვის მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნის საკანონმდებლო ორგანოებში ქალთა რიცხვმა უმნიშვნელოდ მოიმატა და საშუალოდ 16,3% შეადგინა.

საქართველოში, ვარდების რევოლუციის შემდეგ, მინისტრთა კაბინეტში 4 მინისტრი ქალი გვყავდა. 2001-2008-2017 წლებში კი ქვეყნის სათავეში მაღალ თანამდებობებზე ქალთა კვოტა ასეთია:

- ნინო ბურჯანაძე – საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარე 2001-დან 2008 წლამდე; საქართველოს პრეზიდენტის მოვალეობის ორგზის შემსრულებელი – 2003 წლის ნოემბრიდან 2004 წლის იანვრამდე და 2007 წლის ნოემბრიდან 2008 წლის იანვრამდე.

- სალომე ზურაბიშვილი – საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრი 2004 წლის მარტიდან 2005 წლის ოქტომბრამდე, მინიჭებული აქვს საფრანგეთის საპატიო ლეგიონის ორდენი და საფრანგეთის რესპუბლიკის ღირსების ეროვნული ორდენი.
- მანანა კობახიძე – საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარის მოადგილე, ქართული ოცნება დემოკრატიული საქართველოს თავმჯდომარე.
- ვერა ქობალია – საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების მინისტრი, 2010 წლის 2 ივლისიდან 2012 წლის 25 ოქტომბრამდე.
- ეკა ტყეშელაშვილი – საგარეო საქმეთა მინისტრი 2008 წელს.
- თინათინ ხიდაშელი – საქართველოს თავდაცვის მინისტრი 2015-2016 წლებში.
- ქეთევან ციხელაშვილი – საქართველოს სახელმწიფო მინისტრი შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში 2016 წლის აგვისტოდან დღემდე.
- ირინე იმერლიშვილი – საქართველოს ეროვნული უშიშროების საბჭოს მდივანი 2013 წლის 22 ნოემბრიდან.
- ხათუნა გოგოლაძე – საქართველოს გარემოს დაცვის მინისტრი 2012-2014 წლებში.
- ნინო ჩხობაძე – საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრი 1995-2004 წლებში.
- ხათუნა კალმახელიძე – სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა მინისტრი.
- თეა წულუკიანი – საქართველოს იუსტიციის მინისტრი 2012 წლის 25 ოქტომბრიდან და სხვ.

ზემოთ ჩამოთვლილმა ქალბატონებმა არსებულ პირობებში გამოსცადეს საკუთარი თავი მმართველ პოზიციებზე, შეიძინეს საჭირო უნარ-ჩვევები და ქვეყნის განვითარების პროცესში, მამაკაცი პოლიტიკოსების მსგავსად, დიდი თუ ვერაფერი გააკეთეს, ხელი მაინც არ შეუშლიათ ქვეყნის

განვითარებისათვის. ისინი მოქმედებდნენ სახელმწიფოსათვის კონკრეტულ მომენტში არსებული საჭიროებების გათვალისწინებით იმ ჩარჩოებში, რომელშიც მოქმედების უფლება მათ მისცეს.

ძალიან მნიშვნელოვანია საქართველოში ქალი ლიდერების რაოდენობის გაზრდა, რომელთაც თავიანთი ხედვა გააჩნიათ სახელმწიფოს, უწყების კონკრეტული უწყების განვითარებასთან დაკავშირებით. აუცილებელია ამ თემის წინ წამოწევა და გააქტიურება, რათა გვექონდეს მეტი შესაძლებლობა და ისეთი გარემოებები, რომლებიც ხელს შეუწყობს მრავალი ქალი ლიდერის შექმნას და მათი რესურსის სწორად გამოყენებას.

მეორე მსოფლიო ომამდე და მას შემდეგ მრავალი საერთაშორისო სამართლებრივი აქტი შეიქმნა, რომლებიც ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო დაცვას ეხება. გაეროს წესდების 55-ე მუხლში მკაფიოდაა აღნიშნული, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია ხელს შეუწყობს „ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა პატივისცემას და დაცვას საყოველთაოდ, განურჩევლად რასის, სქესის, ენისა და რელიგიისა“.

წესდებას მოსდევს ადამიანის უფლებების დამცავი სამი უმნიშვნელოვანესი დოკუმენტი – მათ ხშირად მოიხსენიებენ კოლექტიური სახელით „საერთაშორისო ბილი ადამიანის უფლებების შესახებ“ – რომლებიც ერთობლიობაში სათავეს უდებენ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დაცვას:

- „ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია“ (1948),
- „საერთაშორისო კონვენცია ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებებზე“ (1966) ,
- „საერთაშორისო კონვენცია სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებებზე“ (1966).

საქართველოს პარლამენტმა „საქართველოს კანონი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ 2014 წლის მაისში მიიღო. 2010 წელს საერთაშორისო ორგანიზაციების, მთავრობისა და ადგილობრივი არასამთავრობოების თანამშრომლობის შედეგად მიღებულ იქნა საქართველოს კანონი გენდერული თანასწორობის შესახებ. იგი მიზნად ისახავდა გენდერ-

რული ნიშნით დისკრიმინაციის აღმოფხვრას და ქალთა და მამაკაცთა თანაბარი უფლებებისა და შესაძლებლობების უზრუნველყოფას. ამ კანონმა შემოიტანა გენდერული თანასწორობის საბჭოს აუცილებლობა პარლამენტში.

2018 წლის აპრილში საქართველოს მთავრობამ ქალებზე, მშვიდობასა და უსაფრთხოებაზე გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციის განხორციელების ეროვნული სამოქმედო გეგმა, ასევე, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და მსხვერპლთა დასაცავად გასატარებელ ღონისძიებათა 2018-2020 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმა დაამტკიცა.

ეს დოკუმენტები 2016-2017 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმების წინა ფაზების განხორციელების შედეგად მიღებულ გამოცდილებას ეფუძნება და გენდერული თანასწორობისა და ქალთა გაძლიერების სფეროებში აღებულ მთავარ საერთაშორისო ვალდებულებებს ეხმიანება, რაც სტამბოლისა და CEDAW კონვენციებით, უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვით (UPR), ასევე, მდგრადი განვითარების მე-5 და მე-16 მიზნებით ნაგულისხმევ ვალდებულებებსაც მოიცავს.

ამ გეგმების შემუშავებასთან დაკავშირებულ ფართო კონსულტაციაში მონაწილეობდნენ პარტნიორები დარგობრივი სამინისტროებიდან და მათ განხორციელებაზე პასუხისმგებელი ძირითადი საჯარო უწყებები, განვითარებაზე მომუშავე პარტნიორები და სამოქალაქო საზოგადოებისა თუ ადგილობრივი ჯგუფების წარმომადგენლები.

განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ქალებზე, მშვიდობასა და უსაფრთხოებაზე გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციის განხორციელების 2018-2020 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმის ლოკალიზაციას, რაც ადგილობრივ თვითმმართველობებთან თანამშრომლობით, ბენეფიციარებთან უფრო მეტად დაახლოებას ისახავს მიზნად.

ყოველივე ეს პირველი ნაბიჯია ადგილობრივ კანონმდებლობაში ძირითადი პრინციპების დასაწესებლად, ხოლო ამ პრინციპების პრაქტიკულ

დანერგვას სახელმწიფოს მხრიდან შესაბამისი ფინანსები და აქტივობები სჭირდება. შევეცადეთ, ნაშრომში გვეჩვენებინა ქალთა უფლებების დამცავი დოკუმენტების განვითარების ძირითადი მიმართულებები. მიგვაჩნია, რომ სწორედ მათ დაუდეს სათავე უფრო მოქნილ, კულტურებისადმი მგრძობიარე, მრავლისმომცველ და ქალთა უფლებების დამცავ ძლიერ კანონმდებლობას, რამაც ხელი უნდა შეუწყოს ქალთა უფლებრივი მდგომარეობის გაუმჯობესებას მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში.

ძალიან მნიშვნელოვანია პოლიტიკურ პარტიებში და ზოგადად პოლიტიკაში გენდერული თანასწორობის პრობლემების განხილვა. საქართველოში ქალებს ხმის მიცემის უფლება 1918 წელს მიეცათ. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წლებში, ქალებს არათუ მხოლოდ ხმის უფლება ჰქონდათ, არამედ წარმომადგენლობით ორგანოშიც იყვნენ და საკმაოდ მნიშვნელოვან როლს ასრულებდნენ ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში.

საქართველოს დამოუკიდებლობის 25 წლის მანძილზე ჩატარებული 7 საპარლამენტო არჩევნებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნები ცალსახად მეტყველებს, რომ საქართველოში კვლავ დაბალია ქალთა პოლიტიკური ჩართულობა. 1998 წლის ნოემბრის მონაცემებით, სახელმწიფო ორგანოებში ქალები მხოლოდ 11%-ს შეადგენენ, ხოლო 2004 წელს ქალების წარმომადგენლობა პარლამენტში 7,2%-დან 9,5%-მდე გაიზარდა.

ამ პერიოდში საქართველოს პარლამენტის სპიკერი ქალი იყო. ასევე, უმრავლესობის ფრაქციის ლიდერი და 13 საპარლამენტო კომიტეტის თავმჯდომარეთაგან 2 ქალი გახლდათ. 2005 წელს კაბინეტის 17 წევრიდან 3 ქალი იყო. 2005 წლის მონაცემებით, ადგილობრივ დონეზე ქალები 12%-ს შეადგენდნენ. სახელმწიფო კანცელარიის შტატის 55,8%-ს ქალი წარმოადგენდა, ხოლო პარლამენტის წევრთა 9,5%-ს და პარლამენტის შტატის 60,8%-ს, გვყავდა 132 ქალი მოსამართლე ქალი და სხვ.

2012 წლის ივლისის მონაცემებით, საქართველოს პარლამენტში ქალები 6%-ს წარმოადგენდნენ. ასეთი დაბლი მაჩვენებელი განპირობებული იყო, პირველ რიგში, იმითაც, რომ პარლამენტში დეპუტატთა რაოდენობა 235-დან 150-მდე შემცირდა. საქართველოს მთავრობაში კი 19 სამინისტროდან 5-ს ხელმძღვანელობდა ქალი, ხოლო თითქმის ყველა მინისტრის მოადგილე ქალბატონი იყო. 2012

წლის პირველი ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნების შემდეგ მერვე მოწვევის პარლამენტში 16 ქალი დეპუტატია, ხოლო მთავრობაში სამი მინისტრია ქალბატონი.

2016 წლის არჩევნებში საპარლამენტო მანდატი 24-მა ქალმა მოიპოვა, რაც პარლამენტის სრულის შემადგენლობის 16%-ია. ხოლო სამთავრობო გუნდში წარმოდგენილი 19 მინისტრიდან მხოლოდ ორია ქალი მინისტრი. რაც შეეხება სახელმწიფო რწმუნებულს, 9 გუბერნატორიდან არც ერთი არ არის ქალი. მართალია, 1992 წლიდან არჩევნებში ქალთა წარმომადგენლობის ზრდა შეინიშნება, მაგრამ ეს შეიძლება უმნიშვნელოდ ჩაითვალოს და ცალსახად მეტყველებს ამ მხრივ არსებულ პრობლემაზე.

საქართველოში ორასამდე პოლიტიკური პარტია და მოძრაობაა რეგისტრირებული. მათი უმრავლესობა წლების განმავლობაში უმოქმედოა. ნაწილი დროდადრო აქტიურდება პოლიტიკურ ასპარეზზე. 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნებში საკვალიფიკაციო მოთხოვნები შეიქმნა პარტიამ დააკმაყოფილა: „ქართული ოცნება“ (ქო), „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“ (ენმ), „საქართველოს ლეიბორისტული პარტია“ (ლ), „საქართველოს რესპუბლიკური პარტია“ (რ), „თავისუფალი დემოკრატები“ (თდ), „გაერთიანებული დემოკრატიული მოძრაობა“ (გდ) და „პატრიოტთა ალიანსი-გაერთიანებული ოპოზიცია“ (პა). მათგან საპარლამენტო მანდატები მხოლოდ სამს ერგო: „ქართულ ოცნებას“, „ერთიან ნაციონალურ მოძრაობას“ და „პატრიოტთა ალიანსს“. დანარჩენებმა 5%-იანი ბარიერი ვერ გადალახეს.

აღსანიშნავია, რომ პარლამენტში მოხვედრილი ქალების მაღალი პროცენტული მაჩვენებლით ყველაზე რეიტინგულია „პატრიოტთა ალიანსი“, რომლის 6 დეპუტატიდან სამი ქალია. ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის ინდიკატორით, კერძოდ, ქალთა რაოდენობით პარლამენტში, დღეს საქართველო მსოფლიოში 127-ე ადგილს იკავებს 193 ქვეყანას შორის. გლობალური გენდერის ინდექსის მიხედვით, საქართველო 90-ე ადგილზეა 144 ქვეყანას შორის ქალთა ჩართულობით პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და სოციალურ ცხოვრებაში; უშუალოდ პოლიტიკური მონაწილეობით და პარლამენტში ქალთა რაოდენობით კი – 114-ე ადგილს იკავებს.

იმ ფაქტმა, რომ საქართველოს პარლამენტში ქალთა რაოდენობა მნიშვნელოვნად ჩამორჩება საშუალო მაჩვენებლებს საერთაშორისო სტანდარ-

ტით, წინ წამოწია პოლიტიკური პარტიებისთვის სავალდებულო გენდერული კვოტის საკითხი. ამის შესახებ არა ერთი დებატი გაიმართა „გენდერული თანასწორობის შესახებ საქართველოს კანონის“ მიღების შემდეგ.

სწორედ ამან განაპირობა ცვლილებები „საქართველოს ორგანულ კანონში მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ“, რომელიც ეხება პოლიტიკური პარტიების ფინანსურ წახალისებას საარჩევნო კამპანიებში ქალების ჩართვის შემთხვევაში. 31-ე მუხლის 7(1) პარაგრაფის თანახმად, „პარტია, რომელიც იღებს დაფინანსებას ამ მუხლით დადგენილი წესით, მიიღებს საბაზისო დაფინანსებაზე დანამატს საბაზისო დაფინანსების 30%-ის ოდენობით, თუ ამ პარტიის ან შესაბამისი საარჩევნო ბლოკის მიერ იმ არჩევნებზე წარდგენილ პარტიულ სიაში (ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოთა არჩევნებზე – ყველა პარტიულ სიაში), რომლის შედეგების საფუძველზედაც მიიღო დაფინანსება, კანდიდატთა პირველ, მეორე და ყოველ მომდევნო ათეულში ერთიმეორისაგან განსხვავებული სქესი წარმოდგენილია სულ მცირე 30%-ით“. უფრო მეტიც, საქართველოს საარჩევნო კოდექსში ნათქვამია, რომ თუკი საარჩევნო სიაში გენდერული ბალანსი დაცული იქნება, ორგანული კანონის 115-ე (6) და 143-ე (5) მუხლების თანახმად, პარტია დაფინანსებას მიიღებს.

2017 წლის 21 ოქტომბერს ადგილობრივ არჩევნებზე რეგისტრირებული 22 პოლიტიკური პარტიიდან და 5 საარჩევნო ბლოკიდან პარტიულ სიებში ყოველ ათეულში განსხვავებული სქესი სულ მცირე 30%-ით წარმოადგინა 9 საარჩევნო სუბიექტმა. არჩევნების შედეგებიდან გამომდინარე „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, პარტიის მიერ მიღებულ საბაზისო დაფინანსებაზე დანამატი მიიღო მხოლოდ 4-მა საარჩევნო სუბიექტმა: საარჩევნო ბლოკმა „ბაქრაძე, უგულავა-ევროპული საქართველო“; „ერთიანმა ნაციონალურმა მოძრაობამ“, პოლიტიკურმა პარტიამ „დავით თარხან-მოურავი – ირმა ინაშვილი – საქართველოს პატრიოტთა ალიანსმა“ და პოლიტიკურმა პარტიამ „შალვა ნათელაშვილი-საქართველოს ლეიბორისტული პარტია“.

საქართველო ქალთა პოლიტიკური ჩართულობის სტატისტიკით ჩამორჩება არა მხოლოდ ევროპულ და დასავლურ სახელმწიფოებს, არამედ ჩვენზე გაცილებით უფრო კონსერვატიულ სახელმწიფოებსაც. აქედან გამომდინარე, შეიძლება დავასკვნათ, რომ თეორიულად საქართველოში გენდერული თანასწორობაა, მაგრამ პოლიტიკურ პროცესებში ქალთა მონაწილეობის დაბალი ხარისხი, პრაქტიკულად, სხვა ვითარებაზე მიუთითებს, რაც განსაკუთრებულ ყურადღებას საჭიროებს.

ქალთა დაბალი პოლიტიკური მონაწილეობა, მიუხედავად ქალთა პოლიტიკური უფლების ეროვნულ თუ საერთაშორისო საკანონმდებლო დონეზე აღიარებისა, დღეს კვლავ მწვავე პრობლემაა ნებისმიერი სახელმწიფოსთვის. იმის გათვალისწინებით, რომ ქალები მოსახლეობის ნახევარს შეადგენენ და ისინი პროპორციულად არ არიან წარმოდგენილნი გადაწყვეტილების მიმღებ დონეზე, აშკარაა, რომ დარღვეულია თანასწორობის პრინციპი. საკანონმდებლო და აღმასრულებელ ორგანოებში ქალთა წარმომადგენლობის სიმცირე, განსაკუთრებით კი, არათანაბარი პოლიტიკური წარმომადგენლობა, რაც ზემოთ მოყვანილმა სტატისტიკურმა მონაცემებმაც გვიჩვენა, ერთგვარად სტრუქტურული დისკრიმინაციითაა განპირობებული. თუ დისკრიმინაცია სტრუქტურულია, არ უნდა დავეყრდნოთ სისტემას, რომელიც მამაკაცებით დომინირებულ რეპრეზენტაციის მოდელს ეფუძნება. მსგავსი სისტემები არა მხოლოდ ართმევენ ქალებს უფლებას, თანაბრად მიიღონ პოლიტიკურ პროცესებში მონაწილეობა, არამედ ხაზს უსვამენ იმას, რომ ქალები პოლიტიკურად უთანასწორობი არიან. ეს უკანასკნელი კი წარმოუდგენელია, მივიჩნიოთ თანამედროვე დემოკრატიისთვის მისაღებ გარემოებად.

მკვლევრები, სხვადასხვა დონეზე დაინტერესებული მხარეები თუ საზოგადოების წარმომადგენლები დღეს სულ უფრო მწვავედ კამათობენ და მსჯელობენ, თუ რატომ არის მნიშვნელოვანი ქალთა მაღალი ჩართულობა პოლიტიკაში და გადაწყვეტილების მიმღებ ყველა დონეზე. მოსაზრებათაგან ერთ-ერთია ის, რომ „როდესაც პოლიტიკაში რომელიმე ჯგუფი არ არის

სათანადოდ წარმოდგენილი, ბუნებრივია, არ ხდება ამ ჯგუფის ინტერესების გათვალისწინება.

იმისათვის, რომ პოლიტიკა იყოს მეტნაკლებად სრულყოფილი და საზოგადოების ყველა ჯგუფის ინტერესები თანაბრად დაცული, პოლიტიკა უნდა იყოს ინკლუზიური, მითუმეტეს, როდესაც საუბარია მოსახლეობის ნახევარზე. ეს ნიშნავს, რომ თუ ქალები არ იქნებიან შესაბამისი რაოდენობით წარმოდგენილნი ხელისუფლებაში, ქალი ამომრჩევლის ინტერესები ნაკლებად იქნება გათვალისწინებული“.

„გენდერული თანასწორობის შესახებ საქართველოს კანონის“ მე-6 მუხლით, საჯარო დაწესებულებებში დასაქმებისას და შრომითი მოვალეობების შესრულებისას დასაშვებია სქესის ნიშნით პირთა არათანაბარ მდგომარეობაში ჩაყენება ან/და მათთვის უპირატესობის მინიჭება, რაც გამომდინარეობს სამუშაოს არსიდან, სპეციფიკიდან ან მისი შესრულების პირობებიდან. მაგალითად, საჯარო დაწესებულებებში დასაქმებულ მამაკაცთა 66%-იანი მაჩვენებელი ძირითადად განპირობებულია ძალიან სტრუქტურებში მამაკაცების სიმრავლით. მამაკაცები უმრავლესობაში არიან, ასევე, სამინისტროების ცენტრალურ და სახელმწიფო მინისტრების აპარატებში.

საქართველოს საჯარო სამსახურებში დასაქმებულ თანამშრომელთა გენდერული ბალანსის ანალიზისას გამოჩნდა, რომ მამაკაცთა მაღალი პროცენტი ძირითადად განპირობებული იყო ძალიან სტრუქტურებში დასაქმებულ მამაკაცთა სიმრავლით, ხოლო არამალოვან სტრუქტურებში ქალთა რაოდენობა თითქმის გათანაბრებული იყო მამაკაცთა რაოდენობასთან. ეს ტენდენცია ხელმძღვანელ პოზიციებზე დასაქმებული თანამშრომლების შემთხვევაში არ შეინიშნება.

ნებისმიერ შემთხვევაში, საჯარო დაწესებულებებში ხელმძღვანელ პოზიციებზე დასაქმებულ მამაკაცთა რაოდენობა ხელმძღვანელ პოზიციებზე დასაქმებულ ქალთა რაოდენობას ჭარბობს. ძალიან სტრუქტურების ჩათვლით, ხელმძღვანელ პოზიციებზე დასაქმებულ მამაკაცთა უპირატესობა განსაკუთრებით გამოჩნდა სამინისტროების ცენტრალურ და სახელმწიფო

მინისტრის აპარატებში, ხოლო ძალოვანი სტრუქტურების გარეშე მამაკაცების ყველაზე მეტი პროცენტული მაჩვენებელი ფიქსირდება ადგილობრივ თვითმმართველობებში (მერია, გამგეობა).

საჯარო სამსახურის ბიურო ყოველწლიურად აქვეყნებს შემაჯამებელ ანგარიშებს საქართველოს ცენტრალურ საჯარო დაწესებულებებში დასაქმების შესახებ გენდერულ ჭრილში. 2015, 2016, 2017 წლების ანგარიშების მიხედვით, საჯარო სექტორში კვლავ მამაკაცები დომინანტობენ. ზემოთ დასახელებული სამი წლის ანგარიშების მიხედვით, საჯარო სექტორში ფაქტობრივად დასაქმებულთა საერთო რაოდენობა გენდერულ ჭრილში შემდეგია:

- 2015 წელი – 53 109 დასაქმებული, აქედან 36558 კაცი და 16 551 ქალი;
- 2016 წელი – 51 242 დასაქმებული, აქედან 36166 კაცი და 15 076 ქალი;
- 2017 წელი – 46 708 დასაქმებული, აქედან 32377 კაცი და 14331 ქალი.

იგივე ანგარიშებზე დაყრდნობით, საჯარო სექტორში ხელმძღვანელ თანამდებობებზე დასაქმებულთა საერთო რაოდენობა გენდერულ ჭრილში შეადგენს:

- 2015 წელი – 4 334 დასაქმებული, აქედან 3369 კაცი (74%) და 965 ქალი (26%);
- 2016 წელი – 5 633 დასაქმებული, აქედან 4404 კაცი (78%) და 1229 ქალი (22%);
- 2017 წელი – 5680 დასაქმებული, აქედან 4186 კაცი (74%) და 1494 ქალი (26%).

აღსანიშნავია, რომ უსაფრთხოების სისტემაში ქალთა წარმომადგენლობა ძალზე დაბალია, მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში განხორციელებული რეფორმების შედეგად სამხედრო და პოლიციის რიგებში სამსახური საქართველოში მეტად პრესტიჟული გახდა. საპატრულო პოლიციის შექმნა განსაკუთრებით გაზარდა საზოგადოების ნდობა ძალოვანი სტრუქტურების მიმართ. ამ სექტორში ქალების მონაწილეობას ხშირად აფერხებს ტრადიციული გენდერული სტერეოტიპი, მაგალითად ის, რომ ქალი ფიზი-

კური მონაცემებით ვერ გაუტოლდება მამაკაცს და მამაკაცებთან შედარებით ქალების მუშაობის ხარისხი გაცილებით დაბალია. ლოგიკურია, რომ დემოკრატიული ქვეყნები და საზოგადოება უნდა ითვალისწინებდეს დემოკრატიის ძირითად პრინციპებს ადამიანის თანაბარ უფლებებთან დაკავშირებით და აბალანსებდეს ქალთა და მამაკაცთა როლსა და ფუნქციებს მოქმედებათა ნებისმიერ სფეროში.

სხვადასხვა კვლევისა და გამოკითხვის საფუძველზე, შეიძლება ითქვას, რომ დასაქმების მნიშვნელობა განსხვავებულია ქალებისა და კაცებისათვის. დასაქმებული ქალები აწყდებიან, როგორც ჰორიზონტალურ, ისე ვერტიკალურ სეგრეგაციას. არსებობს ქალისა და მამაკაცის პროფესიები, რომელთაგან მამაკაცის პროფესიები უფრო მაღალი შემოსავლის მიღების საშუალებას იძლევა. სამსახურეობრივი წინსვლის მიღწევა ქალისთვის უფრო ძნელია, ვიდრე მამაკაცისთვის. ქალები უფრო ჭარბად არიან წარმოდგენილნი დასაქმების არაფორმალურ სექტორში, ხოლო ფორმალურ სექტორში ისინი უფრო მეტად საჯარო სექტორში არიან წარმოდგენილნი, ვიდრე კერძოში.

ცხადია, სისტემის შესაცვლელად საჭიროა მისი სიღრმისეული შესწავლა და შემდეგ გონივრული მოქმედება და არა საკითხისადმი პოპულისტური მიდგომა. ხარვეზების აღმოსაფხვრელად და არსებული ვითარების გასაუმჯობესებლად ყველა დონეზე, პოლიტიკურ პარტიებსა თუ გადაწყვეტილების მიმღებ სახელმწიფო უწყებებში უნდა დაისახოს სამოქმედო პრიორიტეტები. ასევე, უნდა მოხდეს ქართულ პოლიტიკაში გენდერული ბალანსის მისაღწევად მიმართული ძალისხმევის უზრუნველყოფა.

გენდერული ბიუჯეტი ახალი მიდგომა გახდა სოციალური თანასწორობის დასამყარებლად. ამჟამად მსოფლიოს დაახლოებით 90-ზე მეტი პროგრამა გაანალიზდა ეროვნულ და შიდა დონეებზე გენდერული ბიუჯეტირების დახვეწის მიზნით. გენდერული ბიუჯეტის მოქნილობამ, ზედამხედველობამ მთავრობის საქმიანობაზე და სხვ. – შესაძლებელი გახდა ასეთი მიდგომების გამოყენება განვითარებული დემოკრატიის ქვეყნებშიც,

სადაც მოქალაქეებს ადეკვატური და სრული ინფორმაციის მიღების საშუალება მიეცათ.

იმის დასტურად, რომ ქვეყანა უნივერსალური ფასეულობებისაკენ და ევროპაში ინტეგრაციისაკენ ისწრაფვის, საქართველოს ხელი აქვს მოწერილი ყველა მნიშვნელოვან საერთაშორისო დოკუმენტზე, რომელიც მიზნად ისახავს გენდერული თანასწორობის მიღწევას.

საქართველოში გენდერული ბიუჯეტის პრობლემებზე მუშაობა 2004 წლიდან დაიწყო. მოგვიანებით ამ მიმართულებით არა ერთი პროგრამა განხორციელდა საერთაშორისო ორგანიზაციების მხარდაჭერითა და დაფინანსებით, მათ შორის, გაეროს განვითარების პროგრამისა და შვედეთის განვითარების სააგენტოს ერთობლივი პროექტი „გენდერული ბიუჯეტის ინიციატივები საქართველოში“, ასევე, ევროკავშირის დაფინანსებით ევროპის ფონდის ფარგლებში პროექტი „თანამშრომლობა ბიუჯეტის გამჭვირვალობისთვის: საქართველოში სახელმწიფო ხარჯების სამოქალაქო მონიტორინგი“ და სხვა.

საქართველოში განხორციელებული პროგრამების მონიტორინგმა გვიჩვენა, თუ რამდენად ეფექტიანად ზემოქმედებს ეკონომიკური და სოციალური ცვლილებები მოსახლეობის შესაძლებლობების განვითარებასა და ცხოვრების დონის გაუმჯობესებაზე. 2008 წლამდე სახელმწიფო ბიუჯეტის პოლიტიკა მკვეთრად მასკულინირებული იყო. სახელმწიფო ბიუჯეტის მნიშვნელოვანი ასიგნაციები გამოყოფილი იყო თავდაცვაზე, საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვაზე, რამაც დიდი დარტყმა მიაყენა სოციალურად ორიენტირებული პოლიტიკის გატარებას ქვეყანაში. გამოიკვეთა, რომ გენდერული ბიუჯეტირების მიზანმიმართული განხორციელება გადაჯაჭვულია უმთავრესად თვითმმართველობის ჯანსაღ ჩართულობასთან და ადგილობრივ მოსახლეობასთან პარტნიორობის რეჟიმში განიხილება.

ჩვენ მიერ ნაშრომის საკვლევო ობიექტის შესწავლისა და პრაქტიკული ღირებულების გაზრდის მიზნით, განხორციელდა შემდეგი სახის აქტივობები: ჩამოყალიბდა ქალთა საზოგადოებები; ერთ-ერთი მუნიციპალიტეტის

მაღალმთიან რეგიონში ევროკავშირისა და ევროსაბჭოს მიერ ჩემ მიერ შემუშავებულ და გამარჯვებულ პროექტზე გრანტის სახით გაცემული თანხის პირობებში, მოხერხდა ადგილობრივი თვითმმართველობის პროცესში მოსახლეობის ჩართულობის ხარისხის გაზრდა.

ვფიქრობთ, ეს კონკრეტული ქმედებები ნაშრომს სიცოცხლისუნარიანობას მატებს და ნაშრომით შემოთავაზებული რეკომენდაციების გათვალისწინება, საბოლოოდ, ქვეყანას, სახელმწიფოს სასურველ შედეგს მოუტანს.

ძირითადი დასკვნები

სადისერტაციო თემაზე მუშაობის პერიოდში შესწავლილი იქნა ქალის როლი საჯარო მმართველობაში. დასკვნა და შემოთავაზებული რეკომენდაციები. ქვეყანაში გრძელვადიანი სოციალურ-პოლიტიკური ცვლილებების სრულფასოვანი განხორციელება გენდერული თანასწორობის უზრუნველყოფასაც გულისხმობს, რაც ყველა სფეროში და ყველა დონეზე დამოკიდებულია ეფექტიან სახელმწიფო პოლიტიკაზე. საკვლევ თემასთან დაკავშირებული საკითხების მოძიებისა და გაანალიზების შემდეგ გამოვლინდა, რომ:

- არსებობს კულტურული, სტრუქტურული და ინსტიტუციური ბარიერები, რომელიც მნიშვნელოვნად აფერხებს ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობას;
- არ არსებობს გენდერული პოლიტიკის სპეციალური გეგმა, რომელიც აპრობირებულია განვითარებულ ქვეყნებში.
- არ ხდება პოლიტიკური სიტუაციის გენდერული მახასიათებლების გაანალიზება;
- არ არსებობს პოტენციურ ქალ კანდიდატთა ბაზა;
- საჭიროა ქალ კანდიდატთა სიებში შეყვანის მონიტორინგი, რომ მათ უკანა პლანზე არ გადაინაცვლონ;
- ქალები არ/ან ნაკლებად ფლობენ საარჩევნო კამპანიის წარმართვისთვის აუცილებელ უნარ-ჩვევებს;

- არ გვაქვს ახალგაზრდული პროგრამები, რომლებიც ქალებს პოლიტიკაში ადრეული ასაკიდანვე ჩართვის საშუალებას მისცემდა;
- არ ტარდება სპეციალური ტრენინგ-კურსები ქალი საჯარო მოხელეებისათვის;
- არ ხდება ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობის მიმართულებით გამოყოფილი თანხების გაანალიზება, რათა განისაზღვროს სახელმწიფოს მიერ გაღებული თანხა, რამდენად საკმარისია გენდერულად სენსიტიური პოლიტიკის გასატარებლად. (რეალურად ამ მიმართულებით დაფინანსების ყველაზე დიდი წყარო დონორი ორგანიზაციები არიან);
- არ ხდება ქალი კანდიდატების ფინანსური რესურსით უზრუნველყოფა (მაგ., კანადის გამოცდილება);
- არ არსებობს მმართველობით პროცესებში ჩართულ ქალებს შორის გამოცდილების ურთიერთგაზიარების კულტურა;
- სრულყოფილად არ სრულდება ქვეყნის სამოქმედო გეგმით დასახული ამოცანები, რადგან მათ განხორციელებაზე მონიტორინგი არ ხდება.

ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, სადისერტაციო ნაშრომში წარმოვადგენთ რეკომენდაციებისა და წინადადებების ფართო ნუსხას, რომელთა გათვალისწინება, ვფიქრობთ, მნიშვნელოვანი და აუცილებელია, კერძოდ, საჭიროა:

- კორექტივები სახელმწიფოში იდეოლოგიის დონეზე;
- კანონმდებლობის გაცოცხლება, რომელიც უზრუნველყოფს სქესთა თანაფარდობას პარტიებში (დაფინანსების მექანიზმი, რომელმაც ჯერჯერობით არ იმუშავა);
- სიებში წარდგენილი კანდიდატები ქვეყნის დემოგრაფიულ მაჩვენებელს უნდა შეესაბამებოდეს.
- სასურველია ქალთა გაერთიანებების შექმნა ადგილობრივ დონეზე და მათი გადამზადება;

- აუცილებელია, დაინერგოს ქალების პოლიტიკური განათლების პროგრამები, რომლის მიზანი იქნება ქალებში პოლიტიკური ცნობიერების ამაღლება და შემდგომ ქალი პოლიტიკოსების თაობების აღზრდა.
- კარგი იქნება, თუ პოლიტიკური პარტია დაგეგმავს და ჩაატარებს კანდიდატების ან პოტენციური კანდიდატებისათვის ტრენინგს, როგორც შერეული, ასევე – მარტო ქალთა ჯგუფებისათვის. მაგალითად, ესპანეთის სოციალისტური პარტია ორივე ტიპის ტრენინგს ატარებს. ტრენინგი პოლიტიკური კარიერის მენეჯმენტში უტარდებათ როგორც ქალებს, ასევე მამაკაცებს. ხშირად ქალებს ტრენინგს ცალკე უტარებენ არა იმიტომ, რომ ისინი განსხვავებულები, უკეთესები ან უარესნი არიან, არამედ იმიტომ, რომ ისინი თანასწორი უფლებების მქონენი, მაგრამ განსხვავებულნი არიან ისევე, როგორც მამაკაცები.
- აუცილებელია, დავიწყოთ პოლიტიკაში ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდის სტრატეგიების შემუშავება, რომელიც მიმართული უნდა იყოს არა მარტო პრაქტიკული პრობლემებისკენ, რომელთა გადალახვაც უწევთ ქალებს, არამედ ასევე საკუთრივ პოლიტიკაში არსებული სტრუქტურული და კულტურული ბარიერების დაძლევისაკენ. ასეთმა ტრენინგებმა შეიძლება წახალისოს ქალები და, პარტიული შეხედულებების მიუხედავად, ერთად იზრუნონ კონკრეტული საკითხების მოგვარებაზე.
- აუცილებელია, დაინერგოს ე. წ. მეურვეობა ანუ სწავლება და გამოცდილების გაზიარება. აუცილებელია სახელმწიფომ კომპლექსური მოქმედებებითა და სწორი ხედვით დაიწყოს თანასწორობის პოლიტიკის დანერგვა და გატარება ყველა დონეზე;
- პოტენციურ ქალ კანდიდატთა ბაზის შექმნა და ქალ კანდიდატთა სიებში შეყვანის შემდეგ მონიტორინგის კონტროლი, რომ მათ უკანა პლანზე არ გადაინაცვლონ;
- გვჭირდება სპეციალური მოქმედი სტრუქტურა გენდერული ექსპერტიზის დეპარტამენტის ფორმით, რომლის მთავარი მიზანი იქნება არ-

სებული სურათის შესწავლა, სტატისტიკის წარმოება, სამოქმედო გეგმის შემუშავება, დამტკიცება;

- საჭიროა კოორდინირებული მუშაობა დარგობრივ სამინისტროებთან და ადგილობრივ თვითმმართველობებთან.

ამ ნაშრომით გვსურს, გადაიხედოს და შეიცვალოს ქართულ რეალობაში დამკვიდრებული დამახინჯებული დამოკიდებულება ქალების როლის შესახებ მმართველობაში და დავიწყოთ ბრძოლა გააზრებული, სწორად გათვლილი და არგუმენტირებული მსჯელობითა და მიდგომით, რათა დამთავრდეს ხანა, როდესაც დაბადების მომენტიდან ჩვენთან ერთად დაბადებული უფლებების ხელახლა მოპოვებისათვის ბრძოლა გვიწევს. საზოგადოებაში დამკვიდრებული სტერეოტიპების ფონზე, უნდა შეიცვალოს ქალის, როგორც ლიდერის – საჭირო მმართველის – მიმართ მიდგომა მოთხოვნად, კონკურენტუნარიან ბაზარზე, მისი ფსიქომახასიათებლების, ძლიერი და სუსტი მხარეების, მართვის მისეული სტილისა და მოქნილი დიპლომატიის გათვალისწინებით.

ჩვენში ესოდენ ფესვგადგმული და, რიგ შემთხვევაში, არასწორად დანახული სოციალურ-სქესობრივი როლები ამკვიდრებს ტენდენციას, რომ რაღაც მისაღებია მამაკაცისთვის, რაღაც კი მხოლოდ ქალმა უნდა გააკეთოს. ჩვენი მიზანია, ამ ნაშრომით მცირეოდენი წვლილი მაინც შევიტანოთ წარმოჩენილი პრობლემის სასიკეთოდ გადაწყვეტაში. მსოფლიოს სჭირდება მეტი ქალი პოლიტიკაში, გააზრებული და მიზანმიმართული სვლებით.

მაშინ, როცა ცივილურ მსოფლიოს არ უკვირს ქალი პრემიერის, კანცლერის, პრეზიდენტის პოსტებზე, სასიხარულოა, რომ საქართველო აღიარებულია კავკასიაში ერთ-ერთ რეფორმატორ ქვეყნად. მართალია, მაინც ვებრძვით გარემოს, რომელიც, კავკასიური მენტალიტეტიდან გამომდინარე, პატრიარქალურია, თუმცა მოსაწონია ის ტენდენციები, რომელიც ამ თემაზე მუშაობის პროცესში გამოიკვეთა.

ბუნებრივია, ყველა რეფორმას თუ ცვლილებას დანერგვის პროცესში გარკვეული ბარიერები აფერხებს, მაგრამ, იმავდროულად, დადებითად

ვაფასებთ საქართველოში არსებულ პოლიტიკურ სისტემას, სადაც სულ უფრო მეტ ქალს შეხვდებით როგორც დაბალ, ისე უმაღლეს თანამდებობებზე. ჩვენთვის უმნიშვნელოვანესია, ამ ნაშრომმა მცირედით მაინც შეუწყოს ხელი საჯარო მმართველობის სფეროში მეტი ქალის ჩართულობასა და მონაწილეობას. საზოგადოება უნდა მიეჩვიოს საზოგადოებრივად აქტიურ ქალს და გაიზარდოს ქალის როლი საჯარო მმართველობაში. მთავარი ის კი არ არის ვინ მართავს, არამედ ის, თუ როგორ მართავს!

დისერტაციის შესრულება:

მომზადდა დოქტორანტურაში სწავლის დებულებით გათვალისწინებული სამი კოლოქვიუმი:

I კოლოქვიუმი: „ქალის როლი საჯარო მმართველობაში“. თარიღი:

24.02.2017

II კოლოქვიუმი: „საქართველოს საჯარო მმართველობის სისტემაში ქალის როლის პოლიტიკურ-კულტურული განზომილება“.

თარიღი: 20.07.2017

III კოლოქვიუმი: „სპეციალური ზომები პოლიტიკაში ქალისა და მამაკაცის თანასწორობის უზრუნველსაყოფად“. თარიღი: 02.03.2018

სამეცნიერო ნაშრომის აპრობაცია და პუბლიკაციები:

დისერტაცია განხილული იქნა საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის ბიზნესის ადმინისტრაციის დეპარტამენტის პროფესორ-მასწავლებლების, დოქტორანტებისა და მაგისტრების ერთობლივ სხდომაზე.

ნაშრომში ფორმულირებული ძირითადი დებულებები ასახულია ავტორის მიერ გამოქვეყნებულ შემდეგ პუბლიკაციაში:

1. მეგრელიშვილი თ. „გენდერული ბიუჯეტირება როგორც პრობლემის გადაჭრის გზა“. სტატია. სამეცნიერო ჟურნალი *ხელისუფლება და საზოგადოება* (ისტორია, თეორია, პრაქტიკა) N1. გვ. 57-63. 2018

2. მეგრელიშვილი თ., იაშვილი თ., „გენდერული კვოტირება – მარტივი გზა, თქვა სათქმელი!“ სტატია. სამეცნიერო ჟურნალი *ხელისუფლება და საზოგადოება* (ისტორია, თეორია, პრაქტიკა) N2. გვ. 14-21. 2018
3. მეგრელიშვილი თ. პოლიტიკური კულტურის თანამედროვე არსი და განზომილება. სტატია. სამეცნიერო ჟურნალი *ხელისუფლება და საზოგადოება* (ისტორია, თეორია, პრაქტიკა) N2. გვ. 5-11. 2018
4. საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტი. II საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია. „გლობალიზაცია და ბიზნესის თანამედროვე გამოწვევები“. 25-26 მაისი. 2018